

***Nie wywołuj wilka z lasu,
czyli o tabu językowym w polszczyźnie***

Wypowiedzenie słowa, zwłaszcza gdy dzieje się to w szczególnych okolicznościach [...], jest jednoznaczne z przywołaniem (stworzeniem lub sprowadzeniem) nazwanego przedmiotu.

Polskie przysłowia **O wilku mowa, a wilk tu, Nie wywołuj wilka z lasu** mówią nie tylko o strachu przed spotkaniem z drapieżnikiem, lecz traktują o prowokowaniu losu. Wilk jest zwierzęciem bardzo blisko powiązaniem ze światem podziemnym i śmiercią.

Z tego samego powodu, aby uniknąć zatrzymania we wsi zarazy, nie wolno było wypowiadać jej nazwy. Raz nazwana, określona, wpisałaby się na trwałe w porządek świata.

[...] Według dawnych wierzeń nazywanie, wypowiedzianie słów powoduje zaistnienie nazwanego przedmiotu. Oznacza to także, iż w zależności od nazwy (i aktu nazywania) można różnie kształtować sens tego, do czego się ją stosuje.

[Piotr Kowalski, *Leksykon znaki świata. Omen, przesąd, znaczenie*, Warszawa – Wrocław 1998, s. 341.]

Źródło grafiki: Obraz Rain Carnation z Pixabay [Dostęp: 27.02.2022].

Nazwę wilka omijano nie tylko ze strachu przed nim, ale również ze względu na wiarę, że mieszkają w nim demony.

Oczy wilka hipnotyzowały, co ilustrują związki frazeologiczne:

wilkiem patrzeć 'spode łba, ponuro, wrogo, nieufnie', **wilkiem komuś z oczu patrzy** 'ktoś spogląda ponuro, wrogo'.

[Anna Dąbrowska, *Eufemizmy współczesnego języka polskiego*, Wrocław 1993, s. 81-82].

- ❑ **Jaki obraz wilka wyłania się z polskich przysłów?**
- ❑ **Jakie skojarzenia budzi w Tobie to zwierzę?**
- ❑ **Wiara w przesady to część kultury, ale wiele osób uważa, że nie należy wierzyć w przesady, bo to jest niemądre.**
- ❑ **Czy Ty wierzysz w przesady? Czy Włosi są przesądni?**

Czy w Twoim kraju są podobne przesady?

Nie wywołuj wilka z lasu

Źródło: <https://memy.tapeciarnia.pl/nie-wywoluj-wilka-z-lasu> [17.02.2022]

Nie wywołuj wilka z lasu!

'ktoś mówi lub myśli o czymś, czego się obawia,
a to się staje' *WSJP*

"Wypluj to słowo"

I ja się pytam kto wymyśla takie bezsensowne rzeczy które nie mają na nic wpływu!

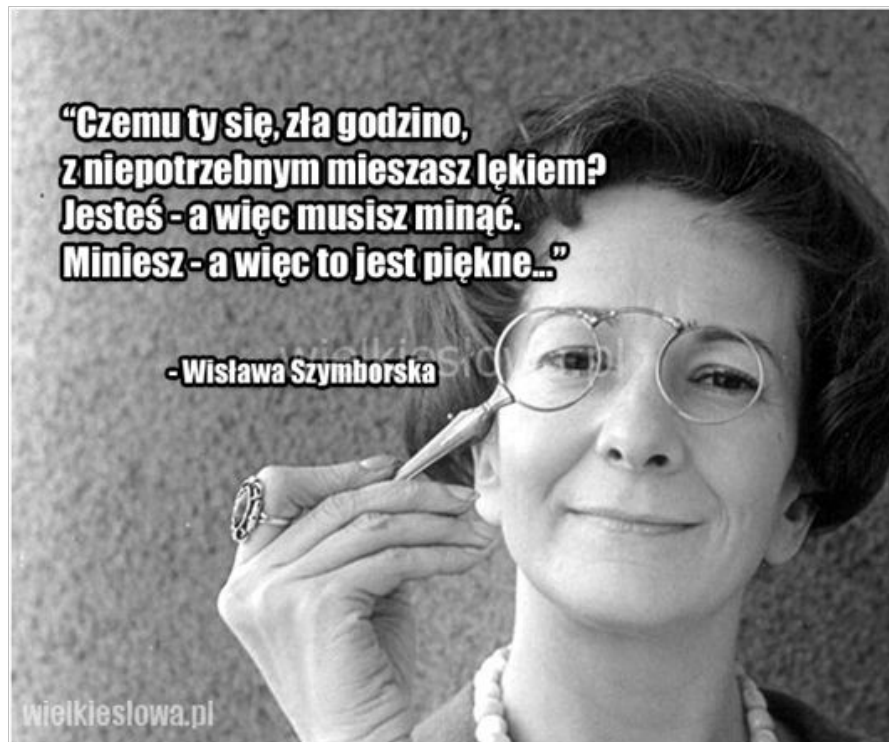
www.demotywatory.pl

Wypluj to słowo!

‘używane w sytuacji, gdy mówiący obawia się, że to, co ktoś powiedział, może się spełnić przez sam fakt wypowiedzenia tego na głos i w związku z tym swoimi słowami chce odegnać to niebezpieczeństwo’
WSJP

“Wypluj to słowo!” I ja się pytam, kto wymyśla takie bezsensowne rzeczy, które nie mają na nic wpływu?

Źródło: <https://demotywatory.pl/1976341/Wypluj-to-slowo> [17.02.2022].

Źródło: <https://www.wielkieslowa.pl/3219-czemu-ty-sie-zla-godzino-z-niepotrzebnym.html> [17.02.2022]

Obyś nie wypowiedział tego w złą godzinę!

Nie wypowiedzieć w złą godzinę! -

'tak, że sądzi się, iż czyjeś słowa lub myśli sprawiły, że stało się coś złego' WSJP

*Czemu Ty się, zła godzino,
z niepotrzebnym mieszasz lękiem?
Jesteś - a więc musisz minąć.
Miniesz - a więc to jest piękne...*

Wisława Szymborska

Nie kracz, bo wykraczesz!

Źródło grafiki: obraz Alexas_Fotos z Pixabay [Dostęp: 27.02.2022 r.]

Krakać o wronach, gawronach i krukach: 'wydawać niskie gardłowe dźwięki', a w odniesieniu do ludzi: 'przewidywać niepomyślny rozwój wydarzeń i mówić o tym' (WSJP)

Krkanie jako zachowanie mowne człowieka polega na złamaniu niepisanej zasady, by nie mówić o tym, co złego się wydarzy, i jednocześnie potwierdza, że taka zasada istnieje. Można by przypuszczać, że współcześni Polacy wypowiadają krakania, bo już dzisiaj nie wierzą w magiczną moc słów. Przeczy temu żywa i ciągle używana reakcja odbiorcy, który z oburzeniem wypowiada słowa: **Nie kracz!, Nie kracz, bo wykraczesz!**

A jeśli wypowiedziane słowa się spełnią, następuje wypowiedź, brzmiąca: **A widzisz, wykrakałeś!**, która winą za zaistnienie niepożądanego zdarzenia obarcza autora krakania.

[Piotr Kładoczny, „Krkanie” jako przykład łamania tabu językowego, Język a kultura t. 21, Wrocław 2009, s. 73-84.]

Złe wróżby...

Będiesz mieć pecha, ... gdy czarny kot przebiegnie Ci drogę.

Pora się przejść. Postraszyć trochę

Źródło grafiki:

<https://kociakolyska.pl/czarny-kot-memy-dnia-czarnego-kota-2019/>

[16.02.2022].

W Polsce **czarny kot** nadal najbardziej kojarzony jest z pechem i nieszczęściem. Powszechny jest przesąd, zgodnie z którym, jeżeli kot przebiegnie drogę, wydarzy się coś złego. Skuteczną receptą na złą wróżbę ma być splunięcie za siebie.

Źródło: <https://stylzycia.radiozet.pl/Magia/Wrozby/Czarny-kot-symbolika-przesady-i-ciekawostki-30717>
[16.02.2022]

...gdy rozbijesz lustro

rozbite lustro to 7 lat nieszczęścia

statystyczny Polak rozbija lustro raz na 7 lat

Rozbite lustro to 7 lat nieszczęścia

- statystyczny Polak rozbija lustro raz na 7 lat

Źródło grafiki: <https://demotywatory.pl/1123172/rozbite-lustro-to-7-lat-nieszczescia>
[16.02.2022]

Rozbite lustro ma przynosić siedem lat nieszczęścia. Od dawna lustra uznaje się za przedmioty o dużej sile magicznej.

Już w starożytności uważano, że odbity w lustrze wizerunek osoby zawiera część jej duszy. Stłuc lustro oznaczało tyle, ile pozbyć się jej fragmentu.

Rzymianie uważali, że życie ludzkie przebiega w siedmioletnich cyklach, gwarantujących zdrowie i dobrobyt. Zbicie lustra, czyli zaburzenie cyklu, niesie z sobą karę w postaci wielkiego pecha

Narzekaliście na piątek 13-go -
gorszy będzie poniedziałek 16-go!!

Źródło grafiki: <https://demotywatory.pl/3066317/Piatek-13-ego> [16.02.2022].

... w piątek trzynastego

Najbardziej pechowy dzień: piątek trzynastego dnia danego miesiąca.

Wiele osób w tym dniu rezygnuje z podpisania umów, spotkań biznesowych i z podjęcia ważnych decyzji, stąd powiedzenie: **w piątek zły początek.**

Liczba 13 - jest również pechowa. Częściowo wynika to z tradycji chrześcijańskiej – m.in. za 13 Apostoła uważano Judasza Iskariotę, 13 rozdział Apokalipsy św. Jana mówi o Antychryście.

Źródło: <https://stylzycia.polki.pl/psychologia,piatek-trzynastego-kto-sie-boi-tego-dnia,10185155,artykul.html> [16.02.2022].

... gdy przejdziesz pod drabiną

Przejście pod drabiną rozstawioną albo opartą o ścianę wróży pecha.

W starożytności wierzono w harmonię i magiczną siłę geometrii – drabina tworzy z podłożem magiczne pole (trójkąt między ziemią a niebem), a tego, kto je zakłóci, spotka kara.

Według innych źródeł zabobon wywodzi się z dawnych wierzeń, według których na głowie człowieka siedział opiekuńczy duch – przechodząc pod drabiną, można było go strącić, co przynosi nieszczęście. Niektórym rozstawiona drabina przypomina szubienicę, stąd strach przed przechodzeniem pod nią.

Źródło: <https://dziennikpolski24.pl/przechodzenie-pod-drabina-przesad-czy-przechodzenie-pod-drabina-przynosi-pecha/ar/12892450> [Dostęp: 25.02.2022r.]

Nie przechodź pod drabiną, bo starą panną zostaniesz...

Źródło grafiki:

<https://demotywatory.pl/126037/Nie-przechodz-pod-drabina>
[16.02.2022]

Żeby tylko nie wstać lewą nogą...

Źródło grafiki: <https://demotywatory.pl/1319736/Zyby-tylko-nie-wstac-lewa-noga>
[Dostęp: 16.02.2022]

... gdy wstaniesz z łóżka lewą nogą

Wstanie z łóżka lewą nogą zapowiada pechowy dzień albo zły humor.

Jak tego uniknąć? Po prostu wstać prawą nogą. Gdy się zdarzy, że lewa stopa pierwsza dotknie podłogi, trzeba trzy razy na tej nodze podskoczyć.

Przesąd ma swoje potwierdzenie w związku frazeologicznym: **ktoś wstał lewą nogą/ktoś wstał z łóżka lewą nogą**, tzn. 'ktoś od samego rana jest w złym humorze' (WSJP).

Źródło:

<https://gazetalubuska.pl/piatek-trzynastego-kot-stluczone-lustro-top-10-przesadow-c-o-przynosi-pecha-i-jak-go-uniknac-zdjecia/ga/13090149/zd/28361921>
[Dostęp: 19.02.2022]

... gdy przypadkiem rozsypiesz sól

Rozsypanie soli przynosi pecha...zbiłam solniczkę.

Źródło grafiki: <https://demotywatory.pl/4631085/Rozsypanie-soli-przynosi-pecha>
[Dostęp: 16.02.2022]

Rozsypanie soli przynosi kłótnię - jeszcze kilka wieków temu sól była bardzo droga, uchodziła za niezwykle cenną i dbano o to, by nie zmarnować nawet szczypty. To dlatego jej przypadkowe rozsypanie miało przynosić nieszczęście – wierzono, że złe duchy chcą w taki sposób doprowadzić do kłótni w rodzinie.

Aby zapobiec złym skutkom rozsypanej soli, należy wziąć szczyptę i sygnąć za swoje lewe ramię. Podobno to za lewym ramieniem stoi diabeł, należy więc sygnąć mu solą w oczy i tym samym unicestwić złe moce, które chciałby wprowadzić w dom. Niektóre zwyczaje mówią, że należy powtórzyć proces trzy razy.

... gdy położysz torebkę na podłodze
... gdy położysz buty na stole

A moja babcia to mawiała,

że się na podłodze torebki nie stawia, bo z niej pieniądze uciekną

A moja babcia to mawiała, że się torebki na podłodze nie stawia,
bo z niej pieniądze uciekną.

Źródło grafiki: <https://demotywatory.pl/4227349/A-moja-babcia-to-mawiala>, dostęp:
27.02.2022 r.

Nigdy nie stawiaj torebki na podłodze!

Nie kładź butów na stole!

Jest to na pewno praktyczny pomysł,
aby jej nie brudzić, a przy okazji nie uciekną nam
pieniądze na... kolejną torebkę.

Złym znakiem są także buty postawione
na stole – to wróży bankructwo.

... gdy będziesz witać się przez próg

Z Polakiem nie witaj się przez próg!

Próg był dawniej miejscem, które dzieliło bezpieczne wnętrze domu od złego świata zewnętrznego. Uściśnięcie dłoni komuś, kto stał po drugiej stronie niosło ryzyko przyciągnięcia do domu złych mocy.

Dawne słowiańskie plemiona miały mieć także w zwyczaju zakopywać blisko wejścia prochy zmarłych, a ich duchy miały strzec domu. Witanie się nad ich „głowami” mogło być odebrane jako ich obraza i ryzykowało ich złością. Wiele osób wierzy też, że podawanie ręki przez próg doprowadzi do kłótni między osobami witającymi się, a nawet przynosi 100 lat nieszczęścia!

Źródło: <https://www.kobieta.pl/artykul/dlaczego-nie-powinno-witac-i-zegnac-sie-przez-prog>

[Dostęp: 16.02.2022]

Był taki słowiański zwyczaj grzebania pod progiem domu poronionych płodów oraz dzieci, które urodziły się martwe. Stąd też wziął się przesąd przenoszenia Panny Młodej przez próg i zakaz witania się przez próg

Umarlak mógł nie przepuścić świeżo upieczonej żony, dlatego trzeba było ją wnieść. Z kolei osoba, która nie wchodziła do domu mogła być uznana za diabła w skórze człowieka. Próg miał charakter ambiwalentny - z jednej strony był miejscem świętym, a z drugiej, ze względu na swą graniczność, był demoniczny

Był taki słowiański zwyczaj grzebania pod progiem domu poronionych płodów oraz dzieci, które urodziły się martwe. Stąd też wziął się przesąd przenoszenia Panny Młodej przez próg i zakaz witania się przez próg.

Źródło:

<https://demotywatory.pl/5056274/Byl-taki-slowianski-zwyczaj-grzebania-pod-progiem-domu> [Dostęp: 16.02.2022]

... i dobre wróżby

Unikniesz nieszczęścia ... gdy odpukasz w niemalowane drewno

Źródło grafiki: <https://demotywatory.pl/4362655/Znane-madroski-ludowe>
[Dostęp: 16.02.2022]

"Odpukać w niemalowane [drewno]" – aby uniknąć niepowodzenia, nieszczęścia.

Jedna z teorii mówi, że przesąd ma źródło w starych wierzeniach, według których dobre duchy mieszkają w drzewach, dlatego dotykane kory miało przynosić szczęście.

Z kolei w chrześcijaństwie takim ochronnym symbolem pomyślności jest drewniany krzyż. Według innej teorii nasi przodkowie stukali w drewnianą deskę, na której leżał zmarły, by odstraszyć czarta czyhającego na ludzką duszę. Później stukano już każde niemalowane drewno, żeby odgonić wszystko, co złe.

Źródło: <https://dziennikpolski24.pl/odpukac-w-niemalowane-przesad-co-oznacza-odpukac-w-niemalowane-drewno-znaczenie/ar/12895544> [Dostęp: 19.02.2022]

... gdy przywiążesz czerwoną wstążeczkę

Źródło: Pixabay, CCO

Moc czerwonej wstążeczki

W obawie przed rzuceniem uroku na małe dziecko do wózka, łóżeczka, czapki czy na rączce wiąże się czerwoną kokardką, nitkę czy wstążkę.

Aby odsunąć złe moce od dziecka, gdy ktoś, zaglądając do wózka, mówi: „o, jakie ładne dziecko!”, należy, aby zapobiec rzuceniu złego uroku, odpowiedzieć słowami: „tfu tfu na psa urok”.

Kolor czerwony kojarzy się z krwią, ale jest to kolor, który w otoczeniu dostrzegamy jako pierwszy i odciąga uwagę od dziecka w pierwszym, urokliwym spojrzeniu, a potem jest już „bezpiecznie”.

Źródło:<https://amko.com.pl/Czerwona-kokardka-do-w%C3%B3zka-co-oznacza-ten-zabobon-%E2%9D%A3%EF%B8%8F-blog-pol-1610618829.html> [Dostęp: 16.02.2022]

Szczęście przyniesie Ci...

... końska podkowa

**Szczęście nie przychodzi wtedy, kiedy
zawieszasz podkowę, lecz gdy
zdejmujesz chomąto**

Końska podkowa jest symbolem szczęścia. Jeśli ją znajdziesz, trzeba podnieść prawą ręką, pomyśleć życzenie i wyrzucić podkowę przez lewe ramię, pozostawiając tam, gdzie wyląduje.

Według niektórych tradycji, liczba gwoździ pozostawionych w podkowie wskaże, ile lat szczęścia czeka znalazcę. Inna tradycja uczy, żeby umieścić podkowę nad wejściem do domu. Dzięki temu zapewnimy powodzenie i pieniądze rodzinie w nim mieszkającej.

Źródło: <https://przewodnikduchowy.pl/a/10-najpopularniejszych-przesadow-na-swiecie.php>
[Dostęp: 19.02.2022].

Szczęście nie przychodzi wtedy, kiedy zawieszasz podkowę,
lecz gdy zdejmujesz chomąto.

Źródło grafiki: <https://m.demotywatory.pl/4872641> [Dostęp: 16.02.2022]

... gdy spotkasz kominiarza

W polskiej tradycji, aby przyciągnąć szczęście, należy na widok kominiarza złapać się za guzik. Wynika to z tego, że kiedyś gospodynie na wsi łapały kominiarza za jego guzik, by najpierw sprawdził ich komin, dopóki był jeszcze czysty i jego ubranie nie brudziło domostwa.

Zawód kominiarza był bardzo szanowany. Kominy zużywają się, osadza się w nich sadza, a to powodowało pożary, zwłaszcza domów z drewna. Początkowo kominiarze czyścili kominy tylko w „bogaty” budynkach: pałacach lub urzędach, potem na wsiach. Dzięki temu znacząco zmniejszyła się ilość pożarów.

Kominiarze byli postrzegani jak bohaterowie, którzy ratują ludzi i ich mienie przed nieszczęściem.

Źródło: <https://www.komino.net.pl/blog/34-czy-kominiarz-przynosi-szczescie>
[Dostęp: 19.02.2022]

Komisarz nigdy nie spadnie z dachu... bo przecież przynosi szczęście :)
Źródło grafiki: <https://demotywatory.pl/2735798/Kominiarz-nigdy-nie-spadanie-z-dachu>
[Dostęp: 16.02.2022]

... czterolistna koniczyna

Źródło grafiki: Obraz Bellezza87 z Pixabay / CCO

Panuje przesąd, że każdy listek koniczyny posiada swoje znaczenie. Pierwszy oznacza nadzieję, drugi mówi o wierze, trzeci o miłości, a czwarty o **szczęściu**. Stąd wzięła się tradycja, by sądzić, że znalezienie rośliny z czterema listkami informuje o tym, że czekają nas niedługo szczęśliwe wydarzenia.

W czasach starożytnych koniczyna cieszyła się ogromną popularnością. Uważano ją za symbol życiowej siły, która ma moc pokonywania przeciwności los.

Źródło:

<https://stylzycia.radiozet.pl/Magia/Wrozby/Czterolistna-koniczyna-znaczenie-Czy-to-prawda-ze-przynosi-szczescie-33007> [Dostęp: 16.02.2022]

... biedronka

Źródło grafiki: Obraz Myriams-Fotos z Pixabay / CCO

Biedroneczko, biedroneczko, leć do nieba...

... przynieś nam kawałek chleba!

Wiele osób uważa, że **biedronka przynosi szczęście** i chroni przed złem. Jest zwiastunem dobrej nowiny i pomyślności. Większość kultur ceni te stworzenia i uważa, że biedronka **przynosi nadzieję i uśmiech losu**. Ten owad jest uważany za pomost między ziemską a niebiańską energią.

W wierze ludów nordyckich ten żuczek nazywał się „ptaszkiem bogini Freya”. Biedronkę możemy spotkać też w mitologii Słowian. **Nazywano ją Bożą Krówką** (tego określenia używa się do dziś).

Biedronka to zwiastun czegoś dobrego. Może dlatego od dawna znany jest przesąd, że zabicie biedronki prowadzi do nieszczęścia.

Źródło: <https://akademiaducha.pl/zwierzemocy-biedronka/> [Dostęp: 19.02.2022]

... łuski karpia w portfelu

Źródło grafiki:

<https://radio.opole.pl/100,358486,nie-klocic-sie-splacic-dlugi-luske-karpia-wsadzi>

[Dostęp: 16.02.2022]

W Polsce mówi się: „**jaka Wigilia, taki cały rok**”, a stara świąteczna tradycja głosi, że **łuski karpia należy schować do... portfela 31 grudnia i pozostawić je w tym miejscu aż do następnych Świąt Bożego Narodzenia.**

Łuski z wigilijnego karpia mają przynieść powodzenie finansowe przez cały kolejny rok – chronią przed kradzieżami i oszustwami oraz lekkomyślnym wydawaniem pieniędzy.

Symbolika ryby wiąże się w wielu kulturach z powodzeniem i dostatkiem. Podobnie jak symbolika słonia i żółwia. Warto mieć figurki tych zwierzątek.

Źródło:

<https://newsy.gotujmy.pl/newsy/nigdy-wiecej-nie-wyrzucajcie-lusek-karpia-to-niesamo-wite-do-czego-moga-wam-sie-przydac-2152-r1/>[Dostęp: 16.02.2022]

... grosik na szczęście

... znajdziesz - chuchnij na szczęście

Grosz na szczęście? Pomyśl, ile szczęścia zostawiłeś w supermarkecie

Źródło grafiki: <https://demotywatory.pl/1493308/Grosz-na-szczescie> [Dostęp: 16.02.2022]

Gdy Polacy ofiarowują w prezencie portfel, wrzucają do niego grosz - na szczęście.

Nie tylko Polacy wierzą w ten przesąd, w Chinach również praktykuje się trzymanie drobnych monet, które mają przyciągać bogactwo i chronić przed katastrofą finansową.

Polacy chuchają nie tylko na pieniądze, ale i na kości do gry. W chuchnięciu jest ponoć magiczna moc pozytywnego pomnażania.

...moneta w bucie panny młodej

Monetę wkłada się do buta panny młodej,
aby zapewnić szczęśliwe małżeństwo
i dostatnie życie.

Źródło grafiki: Obraz Salma Akter z Pixabay / CC0 [Dostęp: 16.02.2022]

... gdy wrzucisz monetę do fontanny

Wrzucenie monety przynosi szczęście
Jeśli tak , to rozmiem 100 zł na 1 gr, wrzucam i idę zagrać w totolotka
Źródło grafiki: <https://demotywatory.pl/user/PaladynuPikachu> [Dostęp: 16.02.2022].

**Aby mieć szczęście,
wrzucamy pieniądze do fontann.**

Trzymanie kciuków. Legenda głosi, że komuś kiedyś to pomogło w odniesieniu sukcesów

Źródło grafiki: <https://demotywatory.pl/2525087/Trzymanie-kciukow>
[Dostęp: 16.02.2022]

...trzymanie kciuków

Przesąd trzymania kciuków wywodzi się ze starożytności. Dla wojownika kciuk był ważny, ponieważ umożliwiał trzymanie broni. Trzymanie kciuków było więc gestem ochronnym. Zwyczaj upowszechnił się najpierw wśród Germanów.

Trzymam kciuki! to także formułka grzecznościowa, która występuje w czasie rozmowy zamiast życzeń powodzenia, wyraża wówczas chęć utrzymania szczęścia dla innej osoby.

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Trzymanie_kciuk%C3%B3w [Dostęp: 16.02.2022]

... na zdrowie!

Na zdrowie! W momencie kichnięcia następuje zatrzymanie wszystkich funkcji życiowych, włączając w to bicie serca

Źródło grafiki: <https://demotywatory.pl/1481524/Na-zdrowie>
[Dostęp: 16.02.2022]

Kichanie to niekontrolowany odruch. **Życzenie zdrowia po kichnięciu jest bardzo starym zabobonem.** Ludzie wierzyli, że przy kichnięciu może uciec ludzka dusza, a życzenie zdrowia odpychało demony.

Gdy kichasz, spójrz w kalendarz:

- **kichnięcie w poniedziałek** oznacza, że otrzymamy miły prezent lub ważne wiadomości;
- **kichnięcie we wtorek** może oznaczać początek dużych kłopotów lub to, że ktoś nas niespodziewanie pocałuje;
- **kichnięcie w środę** oznacza nieprzyjemne wiadomości lub odwrotnie: wizytę kogoś, kogo bardzo lubimy i cenimy.
- **kichnięcie w czwartek** zwiastuje daleką podróż lub przykrą wiadomość o śmierci kogoś bliskiego;
- **kichnięcie w piątek** może oznaczać niespodziewany przyjazd gości;
- **w sobotę** – szkodę, a w **niedzielę** spotkanie z ukochaną osobą.

Źródło: <https://dziendobry.tvn.pl/styl-zycia/kichanie-przesady-i-wierzenia-z-roznych-czesci-swiata-5539493>
[Dostęp: 19.02.2022]

... parasol, ale nie w domu

Otwieranie parasola w domu przynosi nieszczęście.

Gdy czegoś zapomnisz przy wychodzeniu z domu i wrócisz, usiądź na chwilę, aby uniknąć nieszczęścia.

...gdy zdmuchniesz wszystkie świece

Źródło grafiki: Obraz profivideos z Pixabay/ CC0

Pomyśl życzenie...

... i zdmuchnij świeczkę, a życzenie na pewno się spełni – tak powtarzali nam rodzice i przyjaciele, gdy mieliśmy zdmuchnąć świece na torcie.

TABU A IMIONA

Imiona o funkcji magicznej wśród imion staropolskich

- ❑ **Bogumiła** 'niech będzie rada Bogu',
- ❑ **Bożydar** 'niech będzie darem Boga',
- ❑ **Ziemowit** 'oby był panem rodu'

imiona o znaczeniu negatywnym:

- ❑ **Niemoj, Nielub, Nierad**, które miały uchronić dziecko przed złymi mocami.
- ❑ Taką funkcję pełniło też imię **Wilk**.

W Polsce nie nadaje się imienia Jezus

Imię Jezus nacechowane religijnie, obdarzone kultem przez miliony wiernych, identyfikuje w naszym kręgu kulturowym bezwyjątkowo Jezusa Chrystusa.

W dawnej Polsce rzadko nadawano imię Maria

Przyczyną była szczególna cześć, jaką otaczano Maryję Matkę Bożą. W Polsce średniowiecznej nadawano imiona: Marianna, Marzana, Maryna, przypominające imię Maria/Maryja, a będące w istocie żeńskimi derywatami od męskich imion pochodzenia łacińskiego *Marianus, Marinus*.

TEMAT TABU - ŚMIERĆ

Jacek Malczewski, *Śmierć* (1902)
Witold Racunas, *Jacek Malczewski*
[w]: Galeria Malarstwa Polskiego [online]
Link: http://www.pinakoteka.zascianek.pl/Malczewski_J/Malczewski_J_4.htm [19.02.2022].

Lęk przed nazwaniem po imieniu śmierci jako zjawiska budzącego grozę doprowadził do zaginięcia jej pierwotnej starogreckiej nazwy, która etymologicznie była spokrewniona z nazwą łacińską (*mors, mort-is*) i słowiańską **sъ-mrǫtь*, z czego polskie *śmierć*. Została ona zastąpiona wyrazem *thanatos* o pierwotnym znaczeniu ‘zniknięcie, zgaśnięcie’.

Ma to swoje źródło w pierwotnym pojmowaniu tabu językowe w kreacyjną moc słowa.

Współcześnie zakazy dotyczące mówienia wprost o śmierci, zwłaszcza bliskich osób, mają swoje źródło w delikatności, grzeczności, uprzejmości, współczuciu i litości. Na tej podstawie **eufemizmy śmierci możemy traktować jako przejaw „tabu nowożytnego”**. Eufemizmy w polszczyźnie można uporządkować w obrębie grup określeń odnoszących się do śmierci i rytuałów z nią związanych, tj.: 1) śmierć jako postać, 2) śmierć jako akt i stan, 3) zmarły, 4) trumna, 5) pogrzeb, 6) grób, 7) cmentarz, 8) grabarz.

TEMAT TABU – ŚMIERĆ

ŚMIERĆ JAKO POSTAĆ

– określenia nawiązujące do średniowiecznych alegorycznych wyobrażeń śmierci:

Kostucha, Biała Dama, Kobieta z kosą, Czarna Dama, Czarna Lady.

ZMARŁY

‘określenia neutralne’

–nieboszczyk, zwłoki;

‘gwara młodzieżowa;

określenia pejoratywne’: *wąchający kwiatki od spodu.*

POGRZEB

‘określenia eufemistyczne’ –

ostatnie pożegnanie, ostatnia droga / postługa / przysługa / procesja / podróż, ostatni ceremoniał / obrzęd / pochód.

ŚMIERĆ JAKO STAN

śmierć jako ‘odejście’ –*odejść nagle / na zawsze / od nas / do wieczności / na wieczny spoczynek;*

śmierć jako ‘rozstanie, rozdzielenie’ – *rozstać się z życiem / z żywymi, pożegnać ten świat, opuścić ten padół łez, stracić, utracić, zostawić.*

TRUMNA

– **łóże:** *wieczne / ostateczne / wieczności / wiekuiste / nowe / senne / spoczynku / wiecznego spoczynku* czy też jako *ostatnie łóżko, łóżko śmierci, łóżeczko wieczności.*

GRABARZ

‘eufemizmy’ *kopidół, kopidołek, grabek, grobek.*

śmierć ‘gwałtowna, nienaturalna’ –

największy wymiar kary, czapa, dostać w czapę, usunąć, wykończyć, zlikwidować

śmierć ‘gwary środowiskowe’ –

przekreślić się, wykopyrtnąć, kipnąć, kojfnąć, wykorkować, odpalić wrotki, sklecić cztery deski, zwinąć żagle, spłacić dług naturze.

GRÓB

‘określenia eufemistyczne’ – *mogiła, nagrobek, pomnik;*

miejsce: *wiecznego/ostatniego spoczynku, upamiętnienia, pochówku, pamięci, ciszy.*

CMENTARZ

‘określenia eufemistyczne i metafory’

podmiejski ogród,

miejsce stałego zamieszkania, kraina wiecznego milczenia, wieczna sypialnia.

TABU A CHOROBY

Źródło grafiki: Obraz Ирина Ирина z Pixabay / CC0

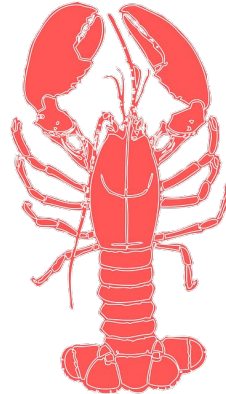
Tabu nakładane jest na nazwy chorób bardzo groźnych, trudno uleczalnych, śmiertelnych oraz uchodzących za wstydlive.

Kiedy stan zdrowia jest bardzo zły –

*ktoś nie jest zdrowy,
z czyimś zdrowiem jest nie najlepiej,
ktoś ma kłopoty ze zdrowiem,
kogoś wzięło*

(w języku włoskim: *indisposizione, non sta bene*)

rak (nowotwór) – *ten, co do tyłu chodzi* (przyszedł do niego);

Źródło grafiki: Obraz Clker-Free-Vector-Images z Pixabay / CC0

KORONAWIRUS: TABU CZY MODA JĘZYKOWA?

Nowe słownictwo w polszczyźnie związane z pandemią COVID-19 (11 grup neologizmów)

rzeczywistość społeczna:

*coronaściema,
koronabzdura,
koronachaos,
koronamit,
koronamitologia,
koronaśmieci,
koronaproblem;*

czas izolacji społecznej:

*koronaczas(y), koronaferie,
koronamajówka,
koronawakacje;*

usługi: *koronaalert, koronabot,
koronainfo, koronamarketing,
koronanewsletter, koronaraport*

religia:

koronamsza, koronakomunia;

człowiek lub grupa osób:

*koronacelebryta, koronamenel, koronaoszust,
koronasceptyczka, koronateam, koronahiena*

Koronawirus? Dzięki maseczce nie widzę problemu (iron.)
Źródło: <https://demotywatory.pl/4992493/Koronawirus>
[Dostęp: 20.02.2022]

emocje: *koronadepresja, koronanuda, koronahejt,
koronapanika, koronaszaleństwo, koronaświrus*

system oświaty:

koronalekcja, koronamatura;

polityka:

*koronademokracja,
koronadyktatura,
koronaustawa,
koronapolityka,
koronawybory;*

gospodarka:

*koronacena,
koronakryzys,
koronaobligacje,
koronarecesja;*

twórczość:

koronabajka, koronasłownik, koronasong.

Co jest dla Włochów tematem tabu?

W mojej kulturze / w moim kraju...

tematem tabu jest...

nie wolno...

nie powinno się...

nie należy...

zabrania się...

nie wypada...

nigdy nie mówi się...

Grafika: Obraz Sammy-Sander z Pixabay /CC0

Dziękujemy za uwagę!

Grazie tante!